

РЕЗЮМЕ

на научните трудове на главен асистент доктор **Стоян Валентинов Николов**, научна секция „Военна история и патриотично възпитание”, Институт „Перспективни изследвания за отбраната” на Военна академия „Г. С. Раковски”,

представени за рецензиране и участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“, за граждански служител, в научна секция „Военна история и патриотично възпитание“ към Институт „Перспективни изследвания за отбраната на Военна академия „Г. С. Раковски“, в област на висшето образование 9. Сигурност и отбрана, професионално направление 9.1. Национална сигурност, за преподаване на учебните дисциплини: „Военнополитическа история на България“, „История на войните и военното изкуство“, „Военна история“, „История на международните отношения“ и „История на балканските народи“, обявен със заповед № СИ29-РД03-208/03.08.2021 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ и публикуван в „Държавен вестник“, бр. 68/17.08.2021 г., т. 85, стр. 41.

ОПИСАНИЕ

Съгласно група показатели за област на висшето образование 9. Сигурност и отбрана, професионално направление 9.1. Национална сигурност от Приложение към чл. 1а, ал. 1 от Правилник за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България (Ново - ДВ, бр. 56 от 2018 г., в сила от 06.07.2018 г.)

са представени в резюме за рецензиране от научното жури 13 публикации, от които 1 монография (2021 г.), 1 книга на базата на защитен дисертационен труд (2018 г.), 6 статии (от 2012 до 2020 г.) и 5 доклада (от 2013 до 2021 г.) които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ във ВАК (2010 г.).

Общо в резюме – 13 публикации.

МОНОГРАФИИ

Показател В

3. Хабилитационен труд – публикувана монография в съответната научна област:

3.1. *Българската конница 1878–1912 г.* София: Военна академия „Георги Стойков Раковски“, 2021, ISBN 978-619-7478-77-8, 310 стр.

В монографията „Българската конница 1878–1912 г.“ е извършено първото цялостно и систематизирано научно изследване, посветено на този важен род войска в Българската армия за периода от възстановяването на българската държавност до навечерието на Балканската война, като е използван

хронологическия подход. Проучени и анализирани са различните аспекти от създаването и организационното развитие на конницата, обучението и подготовката на личния състав, рекрутирането и материално-техническото осигуряване, използването на конницата в Сръбско-българската война от 1885 г. и във вътрешнополитическия живот на Третата българска държава, зараждането на българската военнотеоретична мисъл по конно дело, както и приносите при изграждането на конницата на български офицери и подофицери.

В монографията е представено трудното начало при възстановяването на българската конница по време на Руско-турската война и при Временното руско управление. Анализирани са проблемите при обучението, образованието и организационното развитие на конницата в Княжество България и Източна Румелия. Съединението, участието на конницата в неговата военна защита и последвалите вътрешнополитически промени са изследвани детайлно.

Конницата бележи нов етап в своето развитие по време на управлението на Фердинанд I, като качествените промени намират изражение в създаването на Кавалерийска дивизия, Инспекторат на кавалерията, три конни бригади, разпределени в съответните военноинспекционни области, Гвардейски конен полк и Кавалерийската школа, Изследвани са и доставките на нова материална част, подема на коневъдството, проблемите с доставки на коне от други страни, развитието на специализираното военно конно образование в страната и в чужбина, началото на българската военнотеоретична мисъл по конно дело и участието в националноосвободителното движение на конници.

Проучена и анализирана е нормативната база за българската конница, като са посочени и някои неудачни решения, които са коригирани със следващи нормативни промени.

Направени са изводи и заключение, че всички те довеждат до качествени и количествени промени и са предпоставка за успехите на българската конница в последващите войни за национално обединение. Десетилетното мирновремено строителство на българските конни части е ключов фактор за бъдещите победи.

Съпоставката на резултатите от изследването може да осигури необходимата информация на ръководството на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, като детайлизирано проследява проблемите при организационното развърщане на род войска в състава на Българската армия.

Резултатите от това изследване могат да бъдат използвани при анализ и съпоставка с другите родове войска в Българската армия, както и с развитието на конницата в други държави.

Показател Г

5. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ или за присъждане на научна степен „доктор на науките“

5.1 Забравените герои. Пленническият въпрос от войните на България 1885 – 1918 г. София: Национален военноисторически музей, печатница ИнфоВижън, 2018, ISBN 978-619-7039-06-1, 328 стр. (За ОНС „доктор“).

Изследването е преработен вариант на дисертационния труд, към който е добавена и нова фактология, но същевременно са съкратени някои ненужни подробности. Проследява и развитието на международното право за пленниците. Интерпретира военнопленническият въпрос още от Сръбско-българската война, минавайки и през двете Балкански войни, които до този момент не са изследвани от други автори по тази тема, но е центриран преди всичко върху Първата световна война, която е и най-значимата с оглед на изследвания проблем.

Проучва и анализира отношението на държавите, с които воюва България към попадналите в тяхна власт български пленници, включително нарушенията на международното право над тях, включително голямата смъртност в плен на някои съседни балкански държави. Анализира грижите на българската държава и обществени институции към пленниците, като посочва и някои неблагоприятни решения относно пленниците от войните 1912–1918 г. Разглежда и създаването и организационното развитие на специализирани структури и организации, грижещи се за пленниците в България и чужбина.

Изследването надхвърля посочената в заглавието горна хронологическа граница, тъй като разглежда и разрешаването на този проблем в годините след края на войната. Като цяло военната тематика е добре изследвана в българската историография, но в нея до този момент почти липсват проучвания върху военнопленническият въпрос, а монографичен текст въобще няма. В този смисъл е пионерски и на практика рамкира ново изследователско поле, разположено между военната и дипломатическата история, международното право, а също и социалната история на ХХ век.

Резултатите от това изследване могат да послужат за въвеждане на личния състав в историята на международното хуманитарно право и в процеса на организация, подготовка и изпращане на български военни контингенти зад граница за изпълнение на мисии по поддържане на международния мир и сигурност.

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете или в специализирани издания за класифицирана информация.

7.1. *Николов, С. Пленените българи през Първата балканска война.* – Военноисторически сборник, 2012, кн. 4, ISSN 0204-4080, с. 107-114.

Статията „Пленените българи през Първата балканска война“ изследва попадането в плен през Първата балканска война на български военни и цивилни, както и участието на пленените българи под османска власт. Проучва разликите в

отношението към пленниците на фронта и в тила. Проследява и нарушенията на международното право спрямо българските пленници.

7.2. *Николов, С. Един от героите на Одринската операция – артилеристът Стефан Славчев.* – Сборник с материали от Юбилейна военна научна конференция на тема: „100 години от победата на Българската армия при Одрин“, проведена в Централния военен клуб на 11.03.2013 г. [състав., обща ред. Иван Гюргаков] София: Воен. изд., 2013, ISBN 978-954-509-492-7, с. 201-205.

Научният доклад „*Един от героите на Одринската операция – артилеристът Стефан Славчев*“ представя личността и бойния път на генерал-майор Стефан Славчев. Генералът още през 1911 г. провежда поредица от беседи за възможните действия срещу Одринската крепост и обосновава възможността за провеждане на успешна атака в Източния сектор. При командването на Северния артилерийски участък той доказва на практика своите теоретични построения и прилага редица новости – централизирано управление на огъня, масиран и съсредоточен огън, неподвижен заградителен огън и огневи валяк, с което е сред новаторите в използването на тези методи в артилерията.

7.3. *Николов, С. Отрядът на капитан II ранг Димитър Добрев в Севастопол през 1913 г. и някои аспекти на международното морско право.* – Годишник на Военноморския музей – Варна, Т. IX, 2014, София: Национален военноисторически музей, Инвестпрес, ISSN 1311-8587, с. 186-194.

Статията „*Отрядът на капитан II ранг Димитър Добрев в Севастопол през 1913 г. и някои аспекти на международното морско право*“ изследва малко известен епизод във Втората балканска война. Проследява наличните и в сила към този момент кодифицирани Хагски конвенции и прилагането на международното морско право спрямо българския военен и търговски флот в Черно море. Анализира наличните извори и изследвания по темата и разкрива спазването на морското право от руска страна като неутрална в конфликта, включващо интернирането на личния състав и привеждането на корабите в негодно състояние за бойни действия.

7.4. *Николов, С. Пилотът доброволец Джовани Сабели и неговият принос в българската авиация.* – Военноисторически сборник, 2014, кн. 2, ISSN 0204-4080, с. 81-86.

Статията „*Пилотът доброволец Джовани Сабели и неговият принос в българската авиация*“ разкрива приноса на един от най-успешните пилоти в Българската армия през Балканските войни, който продължава службата си в българската авиация до 1915 г., като е сред учителите на първите български пилоти. Незаслужено потъналият в забравата Сабели е сред пилотите от Балканската

война с най-голям брой бойни полети, извършва първото документирано бомбопускане в Европа, участва в първия групов боен полет и извършва първи боен полет над Азия.

7.5. *Николов, С. Пленените българи през 1915 г.* – Военноисторически сборник, 2016, кн. 1, ISSN - 0204-4080, с. 71-78.

Статията „*Пленените българи през 1915 г.*“ изследва попадането в плен на български военнослужещи и тяхната съдба под чужда власт. Откроява различното третиране на българските пленници в зависимост от пленилата ги държава. Проследява поредицата от нарушения на международното право за пленниците от сръбска страна.

7.6. *Николов, С. За генерал-лейтенант Тодор Кантарджиев.* – В: Първата световна война и България през 1916 г. Международна научна конференция 4-7 октомври 2016 г. София, Благоевград, Добрич, Тутракан, Сборник с доклади. София: Военна академия „Г. С. Раковски“, 2016, ISBN 978-954-9348-82-8, с. 142 – 150.

Докладът „*За генерал-лейтенант Тодор Кантарджиев*“ изследва живота и военната служба на този виден самоковец, достигнал от редник до генерал-лейтенант. Проучва неговите командирски решения като началник на войските в Западна Македония и последвалото попадане в заложничество. Генералът е и най-висшият български офицер, попаднал в плен до този момент в историята на Третата българска държава. Разкрива неговите грижи за пленените българи след Първата световна война и неговия престой в Централния софийски затвор по обвинения във военни престъпления. Проследява неговото военно развитие, изследователска и публицистична дейност, като библиографски посочва няколкото десетки негови книги и статии.

7.7. *Николов, С. Генерал-лейтенант Константин Лукаш и 57-и пехотен полк.* – 100 години Дойранска епопея. Сборник доклади от национална научна конференция „България в Голямата война (1918)“ 20-21 септември 2018 г. Плевен. Велико Търново: Фабер, РИМ-Плевен, ISBN 978-619-00-0971-9, с. 47-56.

Докладът „*Генерал-лейтенант Константин Лукаш и 57-и пехотен полк*“ е изследване, посветено на малко известен етап в офицерската кариера на Константин Лукаш. В доклада е разкрит и приносът на неговия баща-чех, учител в Пловдивската мъжка гимназия, който създава редица учебници, за образователната система в България и за изграждането на личността на неговия син. Детайлно е проследена мобилизацията и бойния път на 9-а пехотна Плевенска дивизия през

септември и първите дни на октомври 1915 г., в чийто редове се сражава младият офицер, получил тежко раняване при шурма на връх Глоговица. Посочено е и последващото му кадрово развитие до началник на Щаба на войската. Отразени са грижите му за армията и военнотеоретичното дело, като извод е, че проливалият кръвта си за Отечеството офицер е една от многото жертви на драматичните събития в България през 1944–1945 г.

7.8. *Николов, С. България и пленените българи през 1917 г.* – Първата световна война на Балканите и участието на България в нея през 1917 г. Сборник с материали от национална научна конференция с международно участие 6-7 декември 2017 г. Кюстендил. С., 2019, ISBN 978-954-2903-35-2, с. 376-390.

Докладът „*България и пленените българи през 1917 г.*“ проучва участието на българските пленници през 1917 г., като детайлно разглежда и анализира наличната архивна информация за тях, като разкрива най-важното от кореспонденцията на Министерство на войната, Министерството на външните работи и изповеданията, Българското дружество на Червения кръст с чуждата дипломатия и Международния Червен кръст. Изследва техния брой и положението им в плен на различните съглашенски държави. Посочва разликата в третирането на пленниците и дезертърите от българските държавни институции.

7.9. *Николов, С. Българските пленници в Гърция след Първата световна война.* – Македонски преглед, 2019, кн. 3, ISSN 0861-2277, с. 109-124.

В статията „*Българските пленници в Гърция след Първата световна война*“ се изследва съдбата на пленените българи в Гърция. В изложението е разкрито, че пленените от гръцката армия в хода на военните действия са много малко, а огромния брой са предадени български пленници на Гърция от нейните големи съюзници, които се изтеглят от Балканите. Акцентира се на отношението спрямо пленените от гръцките власти и високата смъртност сред тях. Детайлно са изследвани множеството спънки, които прави гръцката държава по отношение на освобождаването на пленените българи и използването им като средство за натиск спрямо България. Неизвестна остава участието на хиляди от тях, вероятно загинали в гръцки плен. Изводът в заключението, е че това е един от нерешените въпроси в българо-гръцките отношения.

7.10. *Николов, С. Българските пленници след Първата световна война.* – България и Българската армия между двете световни войни. Сборник със студии и статии. София: Пропелер, 2020, ISBN 978-954-392-594-0, с. 93-111.

В статията „*Българските пленници след Първата световна война*“ са изследвани числеността, разположението, освобождаването от плен на заловените в хода на Първата световна война и заложените съгласно Солунското примирие български военни. Проследени са освобождаването им от английски, италиански и френски плен, като е акцентирано на трудностите, които сръбските и гръцки власти създават пред освобождаването на български пленници. Двете съседни балкански държави нарушават международното право спрямо пленените българи и хиляди от тях почиват или изчезват безследно под тяхна власт. В заключението е направен извод, че българската държава дължи признание на тези забравени герои.

7.11. *Николов, С. Четвърта конна сотня.* – Сборник Добруджа, бр. 34, Национална научна конференция 80-години от Крайовския договор. Българската и международната общественост за Добруджанския въпрос. Нови документи, нови прочити, нови тези. 29 септември – Тутракан, 30 септември – Добрич 2021, ISSN 0205-2210, с. 61-72.

Докладът „*Четвърта конна сотня*“ изследва слабо известни години при възстановяването на българската конница по казашки образец. В него се разкриват трудностите по създаването на първите конни части в третата българска държава. Посочени са езиковата бариера между руските офицери и унтерофицери и българските войници, проблемите със сграден фонд и с липсата на коне, оръжие и обмундировка. Разгледан е и проблемът с разбойничеството в Североизточна България, което налага съсредоточаването и масовото използване на българската конница при решаването на този важен вътрешнополитически въпрос в Княжеството. Въпреки посочените трудности е направен извод, че българската конница успешно започва своя организационен живот.

гр. София
08.10.2021 г.

главен асистент доктор

Стоян Николов